

LUKÁČ, Marek (ed.): Edukácia človeka – problémy a výzvy pre 21. storočie

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej dňa 11. 12. 2012 v Prešove

Prešov: Katedra andragogiky, FHPV PU, 2013, 428 s.

Zborník *Edukácia človeka – problémy a výzvy pre 21. storočie* predstavuje výstup z rovnomennej medzinárodnej vedeckej konferencie, ktorú organizovala Katedra andragogiky Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, v spolupráci so Slovenskou sociologickou spoločnosťou dňa 11. decembra 2012 v Prešove. Hlavným cieľom konferencie bolo analyzovať súčasný stav, problémové oblasti a možné hlavné vývojové tendencie v edukácii vo svete vyžadujúcom od jednotlivcov rôznorodé kompetencie pre ich uplatnenie sa v spoločnosti a v práci. Stanovený cieľ konferencie možno aplikovať i ako cieľ publikovaného zborníka, keďže jeho štruktúra kopíruje tematické zameranie konferencie v jej jednotlivých sekciách.

Úvodná časť zborníka je tradične venovaná príspevkom, ktoré odzneli na konferencii ako hlavné referáty. Štúdia Eduarda Lukáča „Edukácia človeka z hľadiska niektorých historických koncepcií a prístupov“ prináša pohľad na formovanie edukácie človeka v historickom vývoji pedagogického myslenia. Autor v texte približuje zásadné pedagogické diela, ktoré sú inšpiratívne pre súčasné pedagogické myslenie a jeho budúci vývoj. Zdôrazňuje pritom, že edukácia človeka má vychádzať nielen z praktických potrieb spoločnosti (presadzovanie scientistických koncepcií v edukácii), ale vzhľadom k aktuálnemu a predikovanému spoločenskému vývoju je potrebné akcentovať i často upadajúci výchovný rozmer edukačného pôsobenia. Bogusław Śliwerski vo svojom vedeckom texte „Problémy pedagogiky a edukácie v postmodernistickom období“ uvažuje nad aktuálnymi diskurzmi o podstate pedagogického pôsobenia v postmoderne. Charakter postmodernistickej spoločnosti kladie pre pedagogiku zásadnú otázku o potrebnosti a možnosti stanovovania normatívnych výchovných cieľov a metód k ich dosiahnutiu. Autor dochádza k presvedčeniu, že dôležitejšie je pýtať sa na to, akú spoločenskú funkciu vôbec plní výchova v postmodernizme a ako sa táto funkcia mení.

Tieto dva vedecké texty tvoria vhodný koncepčný a metodologický rámec pre široko koncipovaný tematický záber zborníka.

V časti hlavné referáty je zaradený príspevok Nadeždy Krajčovej „Vysokoškolská príprava na rózcestí“. Za nevyhnutnú podmienku rozvoja vysokoškolského vzdelávania považuje autorka skvalitnenie edukačnej a vedeckej činnosti na vysokých školách, ktoré je možné dosiahnuť optimalizáciou podmienok pre vedecký výskum a pedagogické pôsobenie. Ivan Pavlov v príspevku „Kariérny model profesijného rozvoja učiteľov a jeho inštitucio-

nálne základy“ analyzuje súčasný kariérny model profesijného rozvoja učiteľov na Slovensku. Popisuje jeho pozítiva i negátiva v porovnaní so zahraničnými trendmi v tejto oblasti a zároveň navrhuje opatrenia na jeho optimalizáciu s dôrazom na podporu kvality práce učiteľov. Tieto dve štúdie spája spoločné presvedčenie ich autorov o tom, že zvyšovanie kvality práce učiteľov významne súvisí s optimalizáciou podmienok pre ich prácu.

Tematicky užšie zameraný príspevok v hlavných referátoch je text Ctibora Határa „Edukácia seniorov v rezidenčných podmienkach – možnosti, limity a význam“. Zaradenie tohto textu možno vnímať ako funkčné prepojenie hlavných referátov najmä so súborom textov zaradených v časti Edukácia a sociálna kohézia a Diferenciácia inštitucionálneho zabezpečenia edukácie. Zaujímavý je príspevok Marty Uberman „Ručné práce ako výzva pre vzdelávanie detí 21. storočia“. Autorka prichádza s konštatovaním, že ručné detské práce sú v poslednom období zaznávané, v poľskej pedagogike sa prejavuje negatívny postoj k možnostiam či potrebe ich rozvoja, čo je odrazom presvedčenia, že elektronická doba vytláča túto prirodzenú ľudskú aktivitu do úzadia.

Ďalší obsah zborníka je rozdelený do hlavných kapitol podľa tematického zamerania jednotlivých príspevkov. Z hľadiska početnosti príspevkov je najmenšou časťou zborníka s názvom „Historické ideály a koncepcie ako inšpirácia pre edukáciu človeka v 21. storočí“. Nachádzajú sa tu príspevky analyzujúce vplyv významných osobností na edukáciu ako i príspevky venujúce sa vybraným prístupom a teoretickým koncepciám.

Súbor príspevkov zastrešených témou „Edukácia a sociálna kohézia“ predstavuje priestor, kde viacerí autori a autorky prezentujú vlastné výskumné zistenia a teoretické poznatky zo vzájomných väzieb edukácie a sociálnej súdržnosti. Edukácia je vnímaná ako nevyhnutná súčasť budovania sociálnej kohézie, ako predpoklad upravovania a prevencie sociálnych problémov na rôznych úrovniach. Príspevky sa viažu k edukačným potrebám rôznych cieľových skupín (nielen v tejto časti ale i celom zborníku často rezonuje problematika seniorov a medzigeneračného spolužitia) a k tým súčasťiam edukačného pôsobenia, ktoré sú cielene zamerané na pomoc pri riešení sociálnych problémov.

Problematika kompetencií v edukológii je v poslednom období výrazne analyzovaná a skúmaná. Preto je v zborníku vytvorený samostatný blok príspevkov venujúcich sa rozvoju kompetencií v edukácii pod názvom „Edukácia ako nástroj rozvoja kompetencií nevyhnutných pre život v 21. storočí“. Takto formulovaný názov tejto časti zborníka ponúka možnosť pre pomerne široké spektrum príspevkov. Viaceré príspevky sú venované formovaniu kompetencií objektu edukácie v rôznych vekových obdobiach a inštitúciách. Oceniť možno aj skutočnosť, že priestor je venovaný aj formovaniu

a rozvoju kompetencií mimoškolskej sústavy, napr. v podnikovej sfére. Ďalšie príspevky sú obsahovo zamerané na rozvoj kompetencií profesionálov nielen v praxi výchovy a vzdelávania, ale i v ďalších pomáhajúcich disciplínach, sociálnej a podnikovej sfére.

V sekcii s názvom „Pozícia učiteľa a vzdelávateľa dospelých v dnešnej edukačnej realite“ sú zaradené príspevky, v ktorých sa autori a autorky venujú súčasnému stavu učiteľskej profesie a profesie vzdelávateľa dospelých. Za podnetný príspevok možno považovať text Ivany Pirohovej, v ktorom autorka tematicky nadväzuje na hlavný referát Bogusława Śliwerskeho. Analyzuje súčasné vnímanie roly vzdelávateľa dospelých vychádzajúc z postmodernistických tendencií vo vedách o výchove. Inšpiráciu pre transformáciu edukácie dospelých a vzdelávateľov dospelých čerpá zo sociálnej filozofie Briana Faya.

Otázkami inštitucionalizácie edukácie sa zaoberajú autori a autorky zaradení do sekcii s názvom „Diferenciácia inštitucionálneho zabezpečenia edukácie“. Nachádzame tu príspevky analyzujúce inštitucionálnu podobu rôznych druhov edukačného pôsobenia v štátnej správe, školskom systéme i neformálnom systéme vzdelávania dospelých.

Poslednou časťou zborníka je blok príspevkov s názvom „Edukácia ako (ne)docenený spoločenský jav“. Svoje aktuálne výskumné zistenia tu ponúkajú traja autori/autorky (Gizela Brutovská, Marek Hallada, Monika Zimermanová). Príspevok Mareka Hallada prináša pohľad na charakter verejnej diskusie o školstve a edukácii na internetových stránkach v Poľsku. Monika Zimermanová nachádza možnosti zvyšovania kvality života seniorov v rezidenčných podmienkach v zavádzaní kooperačného programu medzi deťmi a seniormi. Gizela Brutovská prezentuje výskumné zistenia cenné pre oblasť neformálneho vzdelávania v oblasti turizmu.

Zborník prezentuje výsledky aktuálnych výskumov v edukácii zameranej na rôzne vekové skupiny a v rôznych oblastiach a inštitúciách praktickej edukačnej činnosti. Tematické zameranie jednotlivých častí zborníka reflektuje aktuálne problémy edukácie v špecificky zameraných oblastiach, ako aj v širších spoločenských súvislostiach, zdôrazňuje interdisciplinaritu edukácie a potrebu profesionalizácie pedagógov, andragógov a ďalších odborníkov. Ponúka pohľad na nové a perspektívne možnosti vyrovnávania sa s dynamikou spoločenských zmien prostredníctvom edukačného pôsobenia. Široko koncipovaná téma konferencie a zborníka umožnila zastúpenie odborníkov a odborníčok z Poľska, Slovenska a Českej republiky s ich rôznorodým profesijným zameraním. Táto koncepcia umožňuje vytvorenie širokej diskusnej platformy s možnosťou prezentovania aktuálnych výskumných a praktických problémov v edukácii. Zároveň ale znemožňuje syntetizovať analyzované oblasti do podoby konzistentných záverov.

Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie *Edukácia človeka – problémy a výzvy pre 21. storočie* predstavuje rozsiahly a informačne bohatý zdroj aktuálnych poznatkov o problémoch a perspektívach vývoja edukácie ako spoločenského javu. Môže byť vítaným zdrojom informácií pre teoretikov, výskumných a vedeckých pracovníkov, praktikov v edukačnej realite ako i pre študentov humanitných a spoločensko-vedných odborov.

Silvia Lukáčová
Ústav pedagogiky, andragogiky a psychológie, FHPV PU, Prešov